

El Doctor PERU ABARCA

Catedrático de la lengua bascongada en la Universidad de Basarte
ó Diálogo entre un rústico solitario bascongado y un barbero
callejero llamado Maisu Juan

Obra escrita en dialecto vizcaíno por el Presbítero D. JUAN ANTONIO DE MOGUEL
y traducida al de Guipúzcoa por D. GREGORIO ARRUE con algunas variaciones

DIALOGO TERCERO entre los mismos Maisu Juan y Peru

Interlocutores la bentera y su criada

(Jarraipena)

Peruc.—Ibillian ibillian eldu guera, bada, o adisquidea, nere echacuntzara, eta jaquin zazu, Landeta deritzala, landa eder batean dagoelaco. Guc daquigun guizalditan mutill arrotz edo beste eche-tacoric eche onetara ezcondu ezta; belaunetic belaunera echecho guizon semeetatic allegatu da nigana; argatic nigandaño aldatu ezta eche onen icen goitia; ala deritzat Landetaco Peru. Bidean berandutuco zagu, baña nere emazte, ume eta mirabeac oraindic oyeratuco etziran. Gaur gaueco nere usteric eztaucate. Zu icusi zaitzatenean, arrituta gueratuco dira nere umeac, cerren zu bezañ guizon apañic onera etorri oi eztan; igues eguingo dute zocoetara curcuxen guisa.

Maisu Juanec.—Peru, atea jo baño len esan zadazu arren, ¿cer da curcuxa?

Peruc.—Zuec conejua esaten diozutena, eta esaten zayo curcuxa, emen irten, an sartu, orañ buruac aguertu eta guero ezcutatzen curcuixa becela dabiltzalaco.

Maisu Juanec.—Peru, chacur zanga da, eta andiyarena alere. ¿El-tzen badit?

Peruc.—Ez icaratu; bacarric etorri banintz aserre usaico zangaric eguingo etzuquean, eta bidera irtengo citzadaquean pozaren pozez buztana dantzatus, nerequin jostatzen ibiltzeco; eguingo cituen pozezco inciriac. Nerequin zacusanean, eztizu erasoco, paquez zato-cela, eta ez ecer eramatera, iguerrico dizulaco. Chacurrari zanga eguitea, eta echealde edo inguruan ibiltzea dagoquo. Ogui pusca ba-tegatic, ¿nolaco legue eta onguinaya artzen eztio bere nagusiari?

Nagusiac maquillaz banatuarren, inciri tristeac eguingo ditu, baña ez azerretu eta ortzic eracutsi. To, to, bat esan orduco, aditzen du, eta iguertzen du auntz, idi edo beiren bat dabillega soruan, eta ariñasco ateratzen ditu. Urtic bat esaten bazayo, goseric andiena badauca ere, mayaren ondotic aldegingo du; alperric izango da goseti saloa. Echean sartzeraco gauz ascoren jaquindun ipiñi nai zaitut. Jaungoicoac emanta daucat emazte guizatsu, paquetsu, euli bati ere gaitzic eguingo ez lioqueena. Umeac lotsa onean acitzen ditu, joca eta banaqueta gabe, ondo esanaz eta Jaungoicoaren bildurra iracatsiaz. Ala zorionean umeac berac ere, jatorriz becela, adiune onecoac dira; erremuscada, becoqui illun eta muturcaric eguiten eztaquite. Nere echean birauric adituco eztezu, ez bulla, iscambilla eta errietaric ere; bai itz onac, elizaco gauzac eta betico paquea. Bi seme eta beste ainbeste alaba dauzcat. Gari-artoac guiltzagabe gambara zabalean dauzcat; bada dauzcagun mirabeac ere guere umeac baguindu becela aci ditugu, alcar maite izanaz. Inoren basori ostobat quentzen etzayo, bai guereac ondo zaitu. Orregatic ematen digu Jaungoicoac gucia ugari; tupi ona beti izaten da; iltzen ditugu lau oñeco guicena, eta idi lodi seseñ ederrac duena. Beren demboretan izaten da jan al baño gueyago gaztañ eta sagar. Esateraco urte gucian daucagu eznea, eta aurreratzen ditugu diruac guero umeai aututzen duten bicieran laguntzeco. Icusten ditut nic iru edo lau baserriren jabe diranac, zorrez beteta, bururic jaso algabe, beren ume eta mirabeai gosea emanaz. ¡O zorigaiztoco ardandeguiac! Eta ¡cembat calte eguiten dezuten! Guipuzcoarric gueyenac Naparroara darama duena eta eztena.

Maisu Juanec.—Peru, ¡zoriconcoa zu! Erregue bera zu baño obetobizi ezta. Goacen laster barrura; jo zazu atea.

Peruc.—Dran, dran.

Echecoandrear.—¿Nor da?

Peruc.—Umeac, ceron aita, idiqui zazute atea.

Echecoandrear.—Bai, bai, pocic alere. ¡Jesus! ¿nor da au?

Peruc.—Umeac, ez igues eguiñ, guizon ona eta adisquide berribat da, eta puscaric jango ezdizute. Besteetan becela escuan muñ eguidazute, eta guero azcar azcar apari eta ce garbi on bat lagun oni ipiñ zayozute. Maisu Juan, goacen ezcaratzera, oñac bustico citzaizquitzun, eta oñetacoac alda itzazu. Emen eztezu topatuco oñetaco esturic, eta bai abarca edo zapata zapal edo motzac.

Maisu Juanec.—Peru, noiz edo noiz zu ere erori cera cere eusquerean. Zapataren icena erdaldunena da.

Peruc.—Nic erdaldunen berriric eztaquit, baña bai zapataren icena euscal errietacoa dala. Oñetaco zoru sendodunari zapata esaten zayo; zapala dalaco, edo cerbait zapaltzeco chit adjutua dalaco.

Piztiya ats zapal bati ere zapua esaten diogu. Auxe badaquit, ecer gueyago ez.

Maisu Juanec.—Arrazoi oriec adituta ixillie nago. Eciñ arrapa cindezque cere eusquerean. Eracar itzazu bada, jai egunetan meza nagusira joateco gcrdeta iduquico dituzun cere zapata batzuec.

Peruc.—Bai, aspaldico urteetan ala guertatzen da; necazari guztic ere beren zapatac iltzechoetan eta galtzerdiac cacaoa esequita badauzcate. Sartu dira chapela guereizgarriac eta egal biribill eta lucedunac. Nic aitona bati aditu nion antziñaco denboretan andizquiac ere abarcaquin, eta chapel bilduaquin oi cebiltzala, eta oyec obeac dira burua eta belarriac berotzeco, zuc sombrilluaren icena ematen diezun guereizgarriac baño. Antziñaco asabac lurpetic jeiquico balira, ez luteque sinistuco guipuzcoatar eta beren ondorenguac dirala gaurco Jaun andiqui eta andinayac. Mutillac beti burua moztuta cerabilden, eta emendic ceterquien beren icena. Guizonac uzten zuten illea acitzen, lepotic beera botatzeco, guizartean aguertuco haciran. Nescachac illeac aguirian erabiltzen zituzten, beren garbitasunaren ezagarrizat. Neşca zatar baldan eta garbitasuna galduac, buruac zapiaz ez tali eta lotsaturic, besteac gaizquia eguite tic atzera citecen. Andre ezconduac estaltzen cituzten buruac, batzuec orañ becela, eta echecoandrear gira eta toles ascorequin. Asco aztu dira orañ, antziñaco gure mutill, nescach, guizon eta andreen jantzi eta usadio irauncorac. Nor nor dan ¿norc ezagutu? Len ozta ezagutzen zan mats-ardoac. Sagasti asco ciran, eta errico ardo edo sagardoarequin igarotzen ciran guiputztar eta beste euscaldunac. Dirua bertan guertatzen zan. Eztago icusi baño, gaur ecer taco ez tiran cembat tolare topatzen diran eche zarretan. Maisu Juan, ¿cer esaten didazu? ¿Nor obeto bici ciran? ¿Ayen launtasuna, ohea etzan gure egunetaco apañdura pichiac baño? Erdaldun arrotzac galdu gaituzte, eta gueren buruac chimu eguiñ, eta ayen gogoetac jarraitu nai ditugu. Nere alabac inolaco arrotasun gabe jazten dira, astegunetan bearreraco bear dan becela, eta jai egunari ematen zayo berea. Dauzcadan alabac bizqui edo batean jayoac dira, eta onez arrituco etzera, inoiz iruquiac ere izan oi dirala, daquizulaco. Seme bata escolaua, liburu zalea da, erdera badaqui, eta iracurri dituen ipui eta guertacariac eusqueraz esaten dizquigu gaua igarotzeco, baña ipui on, garbi eta inoren caltegabeac. Aoac zabalie egoten gaitzaizquico aditzen, ume chiquiac. Peru eta Maria ren ipui gatzgabeac aditu oi dituzten becela. Lengo egun batean berac huruz icasita, abade batec bersoetan ipiñitaco ipui chit eder bat esan cigun.

Maisu Juanec.—Aguin zayozu arren, esan dizagula apaltzera baño len.

Peruc.—Chomincho, abadeac atera eta eracutsi cizun lengo egu-neco ipuichoa esazu. Ez bildurtu; emen icusten dezun guizon au echecotzat iduqui zazu.

Chomifñec.—Aita, zuc aguintzea asco da, eta ona bera:

EULIAC (1)

Abarasca batean	Au eguiten balute
Cegoen eztiac	Euliac bacarric,
Beregana cituen	Ez litzaque, cristauac,
Millaca euliac.	Cer izan penaric;
Jan baño jan nayago	Baña izan oi dira
Nabarbenquerian	Guizonen erdiac,
Cebiltzan triparaño	Batzuec tripazayac,
Sarturic eztiac.	Besteac ordiac;
Azquenean guztiac	Eta hiltzen oi dira
Oñac itsatsiric,	Gaztetasunean,
Bertan guelditu ciran	Bici nai dutelaco
Ase eta hillic.	Ase ta betean.

Maisu Juanec.—Chomincho, secular aditu ez det ori bezañ ipui ederric. ¿Baña nola ipiñi dute berso añ lucean? ¿Cer plagac iracasten die eusqueraz coplac eguiten? Ni ašto bat naiz. Ordi patse-guiñac ere bersoac ateratzen dituzte, eta nic biciaren penan ere bat ecin nezaque.

Eta ¿cer ešan zuen abadeac canta ori iracatsita?

Chominchoc.—Iñoiz ere ez aztuñzeco. Gogoan banerabillen, ondo bicico nitzala; hada bicitza onac cecarrela biotzeco paquea, eta charrac atsecabe, pena eta icara. Jaungoicoaren bildurric ezpadago, eztago paque irauncoric, baña gaizquia eguitetic atzeratzen gaituen bildurra. Au esan cigun guri abade onac ipuia eracutsi ondoan. Leningoan asco jostatzen guiñan eulien saloqueria adituta, ipuya certara zuentzen zan ezquiñaquien; baña certaraco zan, eta cer atera bear guenduen iguerri eraguin cigunean, beneric zan.

Peruc.—Maisu Juan; badaquit bete betean artzen zaituela ipui-cho onec ešan nai duenac, ¿Gogoratzeen zatzu cer eguin ciñion atso gajoari? ¿Cembat calte eguiñ, nola zorra aztueraci ciñion? Nic esaten nizun hura ondo etzala; nere esana ecertan artu etzenduen, eta ni guizon coldar, anima bildurti eta gaitzgabe bat nintzala uste-cenduen. Gauz asco baño nayago nuque ipuicho eder au gogoan artuco bacendu.

(1) Samaniegoren ipui eusquerara itzulia.

Maisu Juanec.—Aita-semeoc aparitaraco gogo guztia quendu di-dazute. Nic zuec becelaco misionistarie enzun eztet. Ayen deadar guciac baño gueyago zulutzen dute nere biotza, jostatzen becela esandaco zuen esanac. Agur gaurco nere loa. Echera noanean gar-bitu bear det nere anima quezca guciatic.

Peruc.—Nescachac, mugui zaitzete; maya ipiñ zazute. Badaqui-zu, Maisu Juan, nolacoa oi dan baserri echeco jan-lecua; cizalluan mai-zapia zabaldu, suaren ondoan jarri, eta lapicoa eraz eta urrean iduqui. ¿Erregueen jauregietan ere mai egoqui eta adjutuagoric bada? Supituan eta ustecabeen becela artu ditugu. Zu etortzeco zi-ñala nere emazte Mariac jaquin balu, apari ederra ipiñico ciguquean. Gaur nola-ala igaroco guera. Urdai-cerra eta lucainca solomuaz coi-patsua eguingo degu, nai badezu ogui cerraquin, eta nayago badezu arto heroarequin.

Ceure auqueran iduquico dezu. Gaztañac erretzen daude; bretoi-beyaren ezne chit mamitsu eta copatsua egozten dago, urdai eta se-señaz eguindaco azac eltzean daude; sagar muet asco erretzen dau-de, berazac, guezamiñac, urtabiac, domenchac, curcubitac, gorri gar-ratzac, abapuruac, Ollanda eta usacuneac burruntzian dacusqui-tzu. Eceren hilla echetic irten ezquera; usoac emen azten ditugu, ez gueuc jateco, ez pada artu-eman daucagun andizqui edo abadeen echera eramateco, eta ustecabeen nor edo nor gueurera baletor, hura erregalatzeco. Usacume hilberri eta aragui berodunac, eper, ollagor eta capoyac becela egunen bat edo beste gorde bearric ez dute samurtzeco; hill, Jumatu eta luma apurretatic garbitzeco surtan gal-dastu ezquero, burruntzian sartzea beneric bear ez dute samur eta coipatsu egoteco. Bear bada usteco dezu, ardoric iduquico eztegula. Badaucagu eta cer guerta ere, eta norbait baletor ere, beti iduqui oi degu, ez gueuc edateco, ezpada, iñor badator emateco. Noizbait guertatzen da andizquiren bat edo beste, basaurde, eper edo ollago-rren eicera emengo mendietara etortzea, eta guizon prestu eta biotz onecoa naicela daquitelaco, lotsa eta atzerapen gabe datoz cerbait art-tzera, eta beguitarte alayaz arrera chit ona eguiten diegu, eta iñoiz guertatzen zaye eguraldi euritsu eta ecaitz gogorrac artuta, gaua igarotzera onera baztertzea, eta arrituta guertatzen dira apari ez charra eta oe garbia ipintzen zaiztelaco, eta esan oi dute, beren echéetan obeto apalduco etzutela. Argatic jai egunetan errira joanta nacusa-tenean, alcarren leyan eltzen eta erregutzen didate bazcaltzera era-mateco, eta beraquin mayean naucate. Onelaco prestutasunac eche-ric galtzen ezte.

Maisu Juanec.—Eguia diozu, Peru, baldin guipuzcoaco baserri-eche guciac zurea bezañ zucen balebiltz, eta necazari guciac zu be-zañ beguiratuac balira, urrezco bideac icusico liraque. Zure eche

au Jaungoicoaren graciaz betea dago. Zure seme-alaben lotsa on eta modu ederrac arritua naucate, Maite dituzu, eta maite zaitue.

Peruc.—Bai, Maisu Juan; Jaungoicoari esquerrac diozcat, nere eta nere emaztearen itz onac beren biotzetan itsatsi zaitzelaco. Jaungoicoaren icenecoren bat onera datorrenean, icusteco eta poztuzteco da, nola, alcarren leyan daramaquioten arto zati edo catillucoa da, eta iñoiz celatatu eta icusten ditut, artoa eman, eta escale gajoari escuan muñeguiten; baita, otz danean, erregututa sutondora ecartzen ere, berotu ditecen, eta abarca bustiac leor ditzaten.

¿Cer gueyago esango dizut? Alaba bietan gazteenac emezortzi urte baño eztauca, eta susman ezecic seguru ere jaquin det, maiz gordezten duela bere gosaria, bere buruari quenduta lenen datorren esquecoari emateco diotsala iñori ecer adierazi eztegiola. Alacoetan barau barauric dago egüerdiraño, eta orregatic lanic gogorrenetan atzerena eztago, Bere amac dio, gauac orduac eman, eta bere buruari loa quendu, eta baztercho batean belauñico topatu izan duela. Iñoiz ere chit hat eranzun eztigu, ez zarragoaquin ez senideaquin aserretuta icusi eztegu. Baña esan bear dizut egun batean guertatu citzayona. Ni echean ez negoela mutill lotsagabe bat onera etorri zan. Oles eguin zuenean, esan dizudan alaba au atera irten citzayon. Bere ichura ederrac icusita bestegabe, oso zoratuta mutillac besoac zabaldu cizcan, laztanen bat eguiteco; nescach onec gorputza atzeratu zuen, baña bai prestatu ere besoa, emateco belarrondoco añ sendo eta portitza, non icaraz, eta ustecabeco colpeaz lurrera erori zan, eta nescachac atea ichi cion, esanaz: Oa lotsagabe ori etorri aicen bideatic. Mutillac, birauca eta madaricaciocari eman, eta cecarren mandaturic utzi gabe angoac eguiñ cituen. Echera etorri nitzanean, cer guertatu zan, bere amac esan; eta nere alabari ots-eguin, eta nescacha batec asarretu bear duenean asarretu zalaco esquerrac eman nizcan. Nere beste alaba ere onetan berdiña da: esateraco guizon bati arpeguira beguiratuco ez lioque; mutilloc ere iñorc icusico ez ditu nescach ondoren, ez beraquin bacarrean itzeguiten ere. Egunac echera dacaizqui. Nic esan oi diet: mutillac, aurrena Jaungoicoaren bildurra da; baña munduco ceron ondo izaiteari beguiratuta ere, gorde bear cerate nescachetic. Bat baño gueyago catua saguaren zai becela daude nondic eta nola mutillen bat arrapatuco duten. Itz zoro batzuec erasatea asco dute, beren burua aguertzeo esan eta barreatuaz ezcontzeo aitatuta daudela untiya mutillarequin. Eta beracgandic gauza gaiztoagoac enzun dira; berac besteñ batequin nai duten becela ibilli, eta aurdun gueratzten badira, erruric eztenari errua egotzi. Nere mutill onac, igues eguizute gaurco nescachetic, Jaungoicoac iduquico du zuentzat berac aututzen duena. Etzaitzte beñere ezcondu nescach nañai, baldan

eta mutillzalearequin, ceñ eta aberatsa dan. Zuen amac eta nic iduquico degu zuen contua, eta bide zucenez, garbiz eta Jaungoicoac nai duen becela ezcontzen bacerate, zorionecoac zuec. Iru eche baño eztaucat. Guipuzcoaco Legueac zuen artean nai dedana nere onordecotzat esleitzeo escubidea ematen didate. Guciac berdiñ dirala, semeñ artean lenen jayoa autuco det. Zuec buru gaistocoac bacina-teque, alaba nagusia autuco nuque. Gurasoac beren escuac lotuta iduquitzea ondo ezta. Seme nagusiac balequi eta ezagutzen balu, nai edo ez ondasunen jabe izango dala, eguin lezaque gogoac diona; gurasoen conturic gabe eta echearen caltean ezcontzen bat, edo oyei beren baimen nai edo ezecoa escatu, eta negarrez utziaz. Echearen jabegaitasuna galtzearen bildur ezipalira, buruco miñ eta atsecabe asco eman lizayeeque gurasoi; baña oyec seme-alaben artean nai dutenari emateco escubide eta auquera daucatenan, ecarri eracico diezate lotsa, eta gordeco dira gaizqui bicitzetic. Beti da ondo berez semeñen batec echea eramatea, arrotz eta beste iceneco bat jabetu gabe. Baña guraso onac bat ondo baño obeto ipintzearen, eztu aztu bear guztien gurasoa dala. Onembestez adituco dezu, cer esan nai dedan.

Maisu Juanec.—Peru, zuc aimbat centzu eta argui duen necazariric mundu gucian topatuco ezta. Apal dezagun orañ, eta apalondan igaroco degu dembora umore onean.

Peruc.—Ondo diozu; baña ichizu pisca batean, galde bat edo beste eguin deguideraño. Mutillac, ¿bote diezute jatecoa idiai? ¿Azpiac garbitu zaitze? ¿Sartu dituzute beyac langa-arteco lecuetan?

Maisu Juanec.—Esadazu, Peru, cer abelgorri dauzcatzun echean.

Peruc.—Dauzcagu bi uztar idi, bata oria, bestea zuriya. Lau bei, bi uztartzeoac premia danean, edo idiac lan asco eguinta necatu edo gaxotu diranean; beste biac necatu gabe umeac acitzeco. Gañera dauzcagu bigabat eta bigancha bi. Oyez gañera badauycagu zortzi basabei eta basaidisco galant bat, eta uzten det esatea, dauycagula bi seseñ-idi; bata echeraco, eta bestea saltzeo.

Maisu Juanec.—¿Ceri esaten diozu chala, eta ceri urruxa? Icen oriec aditu ditut, baña cer esan nai duten eztaquit.

Peruc.—Chala esaten zayo cernai beicumeri, dala arra, dala emea; baña urruxa emeari, eta berdiñ ardi bildotsetan.

Maisu Juanec.—¿Cer da bei antzutua?

Peruc.—Chala quentzen zayona.

Maisu Juanec.—¿Eztaucazu ganadu lanadunic?

Peruc.—Bai; dauzcagu laroguet bildots, iruroguet ardi, ari bat, eta zortzi auntz. Aztutzen citzadan esatea bizartua, edo bere icenaz aquer bat. Ardiaquin asco ateratzen ezta: ostutzen dizquigute, batzuec erri-lapurrac, eta ez guchi basa-lapurrac. Euri asco, eta otz

andiac diranean, banacac hiltzen dira. Auntzac gogorrigoac dira, bustiari eta otzari obeto irauten diote, simaurti eta eznetsuac, eta atea idiqui ezquero laster topatuco dute jatecoa. Baña ondo zaitzen ezpadira, caltegarriac dira. Landare gazteen orri biguñia jateco zutic jartzen dira. Esi ondo eguiñic berentzat eztago. Echean dauzcadanac guere barrutietatic irteten ezтира, eta alic onguien zaitzen ditugu. Badaude inguruan cillegui edo erri-basoac, eta oyetan ecin calteric eguin lezaquee. Baso-lapur edo azeriac ezтира benturatzen auntzetara, ardietara becela, bai ordea bildots eta anchumeetara.

Maisu Juanec.—¿Cer? ¿Azariac atrebitzen dira bildots eta anchumeetara?

Peruc.—Nola ere atrebitzen diran, baita ardietara ere, azeri zar, andi, eta beñ ardiquia sabelera dutenac badira; eta icustecoa da, mingarria hada ere, nola sayatzen diran celatatze-co, bideac ebaquitze-co, cintzurretic eldu eta itotze-co. Zati bat jandacoan, gañeracoa arrastaca beren cabira edo leice-zulora daramate. Eta umeac dauzcaten aldi edo egunetan guztiz gaistoac dira. Ecin burutu liteque heraquin. Piztiya asco jaquin eta malmutz oyen ibillera urrutitic iguertzen duten, eta usanduta jarraitzen diezaten chacurrac ezpagueneuzca, ecin iduquico guenduque ez ardi eta ez olloric. Maisu Juan, asco da gaurco izqueta jaquiñaicoric. Ondo apal zagun, edo ematen zaguna, eta guero beroaldi bat artuta, goacen oyera, eta bigar jarraituco diogu artu degun lanari. Eramango zaitut errotara, olara, basoetara, eta beste lecucho batzuetara, eta eracutsico dizquitzut zuc eztaquizquitzun, eta jaquin naico dituzun gauz asco.

Maisu Juanec.—Ondo deritzat, eta asco da contuen gañeco gaurco itzquetaric.

Peruc.—Maisu Juan, esadazu cer nai dezun; ceuc, emazteac eta nic bacarric apaltzea, edo eheco guztioac erabat? Gurean lenengo eta bigarren mairic ezta. Mirabeac ere gurequin mai batean ipintzen ditugu, eta gueuc jaten degun guctic jaten dute. Andi-eche, eta andinaicoetan mirabeac beren bacarrean jaten dute, eta ez nagusiac duten guctic. Emen gucioc berdintzen guera.

Maisu Juanec.—Damu andia emango liquet gucioc batera ez jateac.

Peruc.—¿Norc bedeincatuco du maya?

Maisu Juanec.—Nic ez, eta ceuc nai dezunac.

Peruc.—Ondo; Chomincho, escolaua cera, badaquizu, eta ceuc eguizu.

Chominchoc.—Aitaren, eta Semearen eta Espiritu Santuaren ice-nean...

Peruc.—Maria, jarri zaitte zu mayan sutondotic urrutiratu gabe. Ortixe ateraco dezu salda, eta ecarrico dezu guero banaca, dagoena.

Maisua, emen eztago aragui eta olloaz eguindaco salda garbirc. Gaur nola-ala igaro bearco dezu.

Maisu Juanec.—Ezta ardura. ¿Uste dezu nere echean ere salda garbiya artzen eta aragui gacitugabea jaten dedala? ¡Ceñ guchi! Eta eguia esateco, urdai, eta sesen ederraz eguindaco eltze gacici salda obea da, aragui petral eta charraz eguiña baño.

Peruc.—Ondo diozu, araquin, eta arateguia bere gañ artu oi dutenac, beñ baño gueyagotan hill oi dituzte gauaz edo isillica basabei argal, edo necatuaren necatuz azala eta ezurrac baño eztauzqueen idi zarrac, errico zucentzalleac amar begui ezpadauzcate, edo becosco beltze-co eta asco-jaquiñac ezpadira, Erri idiyen ordez sartu oi dituzte mutur beltz, begui lausotu edo Asturiacoac eta oyen aragua izpi lucecoa eta belaa da, baldin lecu oyetan luzaro egon ezpadira guicentzen.

Maisu Juanec.—Peru, zuc eztaquizun gauzaric eztago. Dacusun bada, cer salda daucazun. ¡Ceñ eder eta gozoa! ¿Certaraco ote dira piper eta azaprayaz gorritutaco saldac, onelacoa iduqui ezquero? Lotsatzen nazu orrembesteco apariac. ¿Norc esango luque Landetaco baserrian ustecabeen sartuta ipiñi zadaña ollanda eta usacumezco errea, eta emen dacusquidan onembeste jaqui? ¿Norc sinistu, ateraco cizquidatela iru ardo mueta; chacoliña, clareta eta naparra? Indazu, Peru, trago bat chacolin... Brindo zure eta famili guzti onen osasuneraco.

Peruc.—On deguizula, Maisu Juan. Ondo aciya izango ez nitzaque, nic ere eranzungo ezpanio zure egitade prestuari. Nere lagun ona, zure osasunagatic: urte ascotan izan dezagula alcarrequin gaur becelaco apari bat. Beintzat eche onetan ateric ichico etzazu.

Maisu Juanec.—Nere dicha, certan edo artan serbi al bazaitzaquet. Eche onetacoric gaxotzen bada, ez beste barberoric billatu. Ordu bico bideac ez nau icaratuco, gauaz eta elurretan balitz ere.

Peruc.—Jaincoac osasuna deguigula; baño baldiñ zu bici cerala inor gaxotzen bada, beste baten ondoren ibillico ezquerra. Jaun aurrean maya bedeincatu degun becela, deguiozcagun esquerrac Jaungoicoari. Artuco degu guztioac beroaldi bat, esango degu errosarioa, eta joango guera bacoitza bere guelara. Nic esnatuco zaitut goicean, mugonez irteteco gauzac icustera.

Maisu Juanec.—Milla ta gueyago esquer, Peru, eta goiz artean, agur gende ona.

Peruc.—Agur, bada, Maisu Juan.

DIALOGO CUARTO

Continúa Peru en instruir a Maisu Juanec

Peruc.—Egun on, Maisu Juan, ¿ondo lo eguin dezu?

Maisu Juanec.—¿Nor da or?

Peruc.—Neu; jeiquitzeco ordua da.

Maisu Juanec.—¿Cer ordu da bada?

Peruc.—Guchi gora-bera zortziac.

Maisu Juanec.—Nere gorputzeco erlojuan ez beintzat. Lo gozo-go-zoan nengoen, eta etzan nitzandic onera, lo batec iraun dit. Oranche ere eciñ zabaldu ditut beguiac. ¿Nola irten oe onetatic?

Peruc.—Oy orrec cer dauca?

Maisu Juanec.—Ez biguñagoric, ez oberic erregueac eztauca. Sartu nitzanean eguin nuen luma artean cabi eder bat; gau guztian gira bat eguin eztet.

Peruc.—Beraz amar orduco loa eguin dezu, bada bart amarrac aldean etzan ciñan.

Maisu Juanec.—¿Nondic daquizu emen cer ordu dan, erlejoric ezpadago, eta elizacoa aditzen ere ezpada?

Peruc.—Iguergarri asco dauzcagu baserrietan egunaz eta gauaz, eta gu orduetan zucenago gabilitza, erri barruetacoac baño.

Maisu Juanec.—Beraz jeiqui bear det. ¡Oi cer nagui nagoen! Bentaco imicha guztia ere esnatuco ez ninduten. ¡O cer beste gaua atzo-coaren aldean! ¿Cer eguraldi modu dago?

Peruc.—Biciro ederra; odeiric eztago, ezpada eguzqui ederra. Izotz pisca bat erori da, baño esatecoric, eta calte eguin lezaqueanic ez.

Maisu Juanec.—¿Noiz jeiqui ciñan bada ceu?

Peruc.—Goicean goiz edo egun sentiarequin batera; eta beste egu-netaco aldean berandu neritzan. ¿Norc egon bear du eguzquiaren beguira becela oyetic irteteco? Ollac carcaraxaz astearequin batean jeiquitzen naiz beranduen ez ere. Ollarraren azqueneco soñuarequin muguitzen dira nere mutillac, eta jeiquitzen dira gauerdian, guere bei, idi edo chalai beguiratzera, guero oyera biurtuco badira ere. Alperqueria zer dan, emen eztaquigu, ez eguna gau eguiten ere, errietan ascoc becela. ¿Etziñan bart etzan nere contura, edo nic esnatuco cindudalaco uste osoan? ¿Alcarri ala esan ez guñion?

Maisu Juanec.—Bai, Peru; baño gaueco jeiquigürea eta goizecoa berdiñ eztirala badaquizu.

Peruc.—Gaur ibilquizon eta icusquizon asco dauzcagu, eta ala mugi zaite.

Maisu Juanec.—Ecaizquidatzu bada nere arropac, eta barcatu satisfaccioa. Besoa ateratzeco ere nagui nago.

Peruc.—Maisu Juan; gauza bat esan bear dizut. Olara bear degu, eta cere soñeco pichidun eta ederraquin bazoaz, sartu ciñalaco damuarequin irtengo cera. Ango ormac quearen quez quedarratuta daude. Jartzen bacera zizalluan, loituco dituzu galtzac, eta gauza garbiric ateraco eztezu. Obeco dezu nere soñeco batzuec jaztea; lecu oyetan iñorc ezagutzen etzaitu, eta olaguizon eta icusten zaituzten besteac baserrietat iduquiarren, Maisu Juan izango zera guero ere.

Maisu Juanec.—Ongui diozu, eta zuri gogoratzen etzazun gauz onic ezta.

Peruc.—Burutic beatzetara aldatu beazu; lenen alcandora, bigarren jaca zuri bat, eta gañetic guerricoa. Galtza illunac, abarca eta oyei dagozquien galtzerdi marragazcoac, eta buruan chapela. Zure asabac baño gueyago etzera, eta emen zauden egunetan ala aguer-tuco cera bazterretan.

Maisu Juanec.—Ecartzu bada alcandora.

Peruc.—Bai, eta ona emen prest, eguin berria eta iñorc len jantzigabea.

Maisu Juanec.—Chut, chut, latza dago, quilica eguiten dit. ¿Certzascoa da? ¿Mullozcoa, edo amuco samurrez eguindaco eunetic aterea? Zambratuco dizquit nere aragui guciac, edo beintzat egun ascotaraco gorritu eta suminduric utzico dizquit.

Peruc.—¡Guizonaren anyereti eta mimbera! ¿Cer nai cenduque? Misa edo holanda utsez eguiña? Eta ¿iru edo lau lisiba edo gobadatan igaroa? Aragui biguñac dituzu. ¿Cer mutilla asco necazaric jazen dituzten becelacoac errencuragabe erabiltzeco!

Maisu Juanec.—Ecaizquidatzu bada alcandoraren gañeco jaca zuria eta guerricoa.

Peruc.—Orizquitzu; beintzat oye eztizute urratuco araguiric.

Maisu Juanec.—Ecaizquidatzu sbarcac eta beren mantarrac; baño cerorrec jantzi bearco dizquidatzu, cerren nola ipiñi nic eztaquidan.

Peruc.—Noiz edo noiz irten zaite bada oi orretatic, indaizquidatzu anca eta oñ oriec. Orañ zutitu zaite, eta ori chapela. ¡Ceñ ondo dirudizun! Goacen orañ escaratzera; nere emazteac onezquero prest iduquico du coipatsua, eta egosia breton-beyaren ezne ederra.

Maisu Juanec.—¡Ai Peru! Irristatuta joco det escalleratic bea. Abarca oye leun eta labañac daude, eta ¿cer izango da campora ir-

tenta, arcoscoen gañean ibillico bear badet? Oñazpiac ebaquico zaizquit.

Peruc.—Guizonac izan bear ez luque orrelacoa. Escallera malletatic jexteco el zayozu alboco agay escu-ordeco oni, eta irristada bat eman arren, beeraño erorico etzera. Eta oraindic ere bildur bacera, beste escu orrez miri eldu zadazu. Goacen aurrera. ¡Ceñ ederqui zoazen! Egun bigarreneco esango dezu, oñetaco oriec zuen zapata modacoac baño obeac dirala. Erori gabe jechi guera. Atoz sutondora. Ona emen gure Maria maya ipifita, gure beguira. Ar zazu alqui au, eta jarri zaitte.

Maisu Juanec.—Gosaltzeco gogo andiric eztaucat bada; alabaña bart gueyegui apaldu genduen, eta erregüeldoac datozquit.

Peruc.—¿Cer dira erregüeldoac? Aopatsac esan naico dezu.

Maisu Juanec.—¿Nic daquit bada nola deritzaten baserritarren artean?

Peruc.—Cer edo cer jan zazu; bada ibilliaz gosetuco cera, zuc uste baño gueyago.

Maisu Juanec.—Jan zagun bada. ¿Zure seme-alaba eta mirabeac non dira?

Peruc.—Batzuec sorora joan ciran, eta besteac basora, iñaurquificac batutzera: laster dira gosaltzera, guero egüerdiraño beren lanetara biurtzeco. Arratsean icusico dituzu, eta goacen orañ emendic ordu beteco bidean dagoen urrengo olara. Ar zazu bada maquilla bat, irristatuta erori etzaiten, eta baserri chacurren batec eraso ezteguizun. Maquillac bildurtzen ditu; bestela chit ondo daquite oarcabeac atzetic eltzen, eta sendatzeco bere illea bearco cenduque; bada esaera da: chacurrac eguindaco zauria, chacurraren illeaz sendatzen dala.

Maisu Juanec.—Peru, ¿errepranac ere badaquizquitzu?

Peruc.—¿Cer da erreprana?

Maisu Juanec.—Erreprana, erreprana, edo beste icen batez adagioa.

Peruc.—Len añean gueratzan naiz.

Maisu Juanec.—¿Cer esango dizut bada, eusqueraz nola esan ezpadaquit?

Peruc.—Bat bederic esazu, bada, eta nic esango dizut nola deritzan.

Maisu Juanec.—Areistian esan dezu bat, eta ona neuc antziña aditu nuena: Errementariaren echean zotza burrunzti. Eusqueraz gueyago eztaquit, erderaz batzuec bai.

Peruc.—Orri eusqueraz esaera edo esanan comuna esaten zayo; go-gait eguiterañ esango nizquitzuque orrelacoac. Irten gaiten emendic, eta nai badezu, batzuec batzuec esango dizquituz.

Maisu Juanec.—Goacen bada; bañan bidea erraz igarotzeco, asi zaitte bereala esaten.

Peruc.—Ara bada, eta noiz asco dan ceuc esango didazu.

1. Azari zarrac bustana luce, bera becelacoac besteac uste.

2. Maria pichiguiña, sua da oguiguiña.

Maisu Juanec.—¿Cer diozu? Ezazu berriz.

Peruc.—Maria pichiguiña, sua da oguiguiña.

Maisu Juanec.—Aditzen det cer diozun; baña ¿cer esan nai du orrec?

Peruc.—Esan nai du, oguia eztaña ona pichi asco iduquiarren, su charra badauca. Au da guizon edo emacumea pichiz edo soñeco apainduz azaletic aguertuarren, buru charreco eta alperra bada, guizon eta andre ona izango ezta.

Maisu Juanec.—Eguia diozu. Zoaz aurrera.

3. Jan sarria, jangartzu.

4. Goiz jeiquia, goiz gose; berandu jeiquia, loz ase.

5. Zor zarra, zor charra.

6. Zulo bacoitzari petachua.

Maisu Juanec.—¿Cer eguiya ederrac! Aurrera, Peru; nic baño buru ohea dezu.

7. Zayetan cintzo, iriñetan zoro.

Maisu Juanec.—Eusquera ori eztet aditzen: ez cer dan cintzo eta ez zoro ere.

Peruc.—Esan nai du, zai apur bat galtzeco bildur icara; eta iriña ondatuagatic arduraric ez.

Maisu Juanec.—Orañ badaquit certara dijoan esaera ori. Aurrera, Peru.

8. Eztacusan beguiac, negarric ez.

9. Azac berea quirtena, eta aritzac bere aricoa ezpala.

10. Belearn arrautzac, usacumeric ez.

11. Auntzac utzi baleguio, aquerrac utzi lequio.

12. Suba dagoen lecutic, quea.

13. Otsoac otsoari gaitzic ez, eta lapurac lapurrari laztan.

14. Criselu ondoan, linairic ez.

15. Illarguitaco arriya, putzua.

16. Ardo gozoac lau begui, eta oñic ez.

17. Astoaren arrantza, miñgabea.

18. Ontzari ez beguiratu lumara.

19. Zu beti ero, otz edana bero.

20. Chacur goseac, oguia ames.

21. Zoroen ezta, gozoa guztia.

22. Maria gurea goruetan, bear eztan orduetan.

23. Errementaria sonarra, Jaincoac ohea diñala.

24. Auzoco beyac, errua luce.
25. Mirabe berriac galbayaz ura, zarrari sullaz ere lecuric eman ez gura.
26. Azari zarrari illea joan, baña ez antza.
27. Bei biren eznea, perza bete.
28. Ojlo gosea beti soñulari.
29. Lecuan lecuan malua, gurean andiagua.
30. Goiz-gorri, laster euri.
31. Arrats-gorri, goizean eguzqui.
32. Abadearen eltzea, chiquia baña gozoa.
33. Icatzquiñaren lapicoa, andia baña eroa.
34. Arzayac aserratu, gatzac aguertu.
35. Jan-edanaren gozoa, contu emanaren gaistoa.
36. Eche utsa, guerra uts.
37. Guztia nai duenac, guztia galdu.
38. Igazco chacurra, aurtengoaren urcatzalle.
39. Aldapa gora, aldapa beera.
40. Ondarroa eta Motricu, idiac idia arquite.
41. Lecuan lecuan ardiac, beltzen artean zuriac.
42. Dollorra, beti prestuez gogorra.
43. Eguzquia noruntz, zapiac aruntz.
44. Cer bearguintza zamarguin, bizarrac bizarra eraguiñ.
45. Amurrayac begui bi, sei ezcaluc amabi.
46. Ara bertan ecer ez, azac bai, coiperic ez.
47. Otz andiegua, zarren hilgarria eta gazteen zargarria.
48. Gezurra esan nuen mendiyen, neu baño len zan erriyan.
49. Tupiac pertzari ipur beltz.
50. Daucanac gauon, eztaucanari emon.
51. Urdaya jan, ta damu miña.
52. Soldadua, amaren seme galdua.
53. Eztaquit, emen urtea badaguit.
54. Gabeco bearra, eguneraco lotsaria.
55. Eguia, ascoren erregarria.
56. Ibiltari gauean, logure goizean.
57. Etorquizoneco olac, burniric ez.
58. Etorrico zatzu adisqueida, sobraren arrasquiña.
59. Baneuca, bacenduque, ceuc bacendu obe cenduque.
60. Ceurequin badezu, nerequin jango dezu.
61. Bacoitza bere zoroac bici.
62. Bata becelacoa beste, auntzaren odoloste.
63. Catuac daraman sardiñari, el zayoc.
64. Alaba bi, eta iru seme, adi on ume.
65. Usoac joan, sareac zabaldu.

Maisu Juanec.—¿Cer esan nai du orrec?

Peruc.—Cerbait eguiteco guerora beguira egon bear eztala. Osasuna oso joan artean, osaguilleari deitu gabe egon bear eztala. Murgonez eta garai onean, edo asieratic gaitzari bidera irten bear zayola; ezperen, sendagayac berandu datocela.

Maisu Juanec.—Ori esaten diet nic beti gaxo-echeetan, eta ori buruan sartuco dienic ezta. Esaera eder ori aztuco etzat. Asco da, Peru, esaeraric.

Peruc.—Ondo diozu; eldu guera olara, eta iduquico degu icusteco eta itzeguiteco gaya.

Maisu Juanec.—¿Jesus, cer gende modu da au? Impreñua dirudi. ¿Cer su eta garrac! ¿Cer erremienta eta toqui tristeac! Emen dacusquigonoc guizonen ichuraric eztaucate. Agur bat bera eguiten ezti-gute. Beltztugabeco toquiric arpeguian eztaucate.

Peruc.—Maisu Juan; ¿cer topatu uste cenduen emen? ¿Guizon ederqui apainduac? Burutic beatzetara ondo beguira zayezu: beltzaren beltzez ez beguiric, ez bepururic aguri dute; oyen aldean marubac ederrac dira. Chapela igartu eta puscatu bat buruan, icerdia artu, eta suaren berotasuna arintzeco zapi quedartu bat becoqui erdiraño. Obiera uts, guerrian lotua; ezta cer escatu ez amillaric, ez galtzerdi, ez abarca ezta galtzaric ere. Oyera etzateco eta jeiquitzeco nequeric artu bearric ez dute.

Maisu Juanec.—Ori da bada: eta ¿nungoac dira guizon oyec?

Peruc.—Guiputzar garbiyac, odolean zuri ecer zor eztizutenac.

Maisu Juanec.—¿Cembat opiciale dira, eta cer aloguera ematen zaye?

Peruc.—Lau bearguiñ dira; Iguelea, bi Urtzalle eta Meallea. Aloguera aimbestecoa da, baña ondo irabacia. Igueleac aloguer edo bearsari geyago darama, eta onec izan oi ditu egunecoaz gañera escupeco edo ordañ sariac ere.

Burni asco eguiten bada, ondo irabazten dute; bestela guchi. Nequeric gogor eta gogaicariena, eta irabaciric laburrena Mealle gaxoac darama.

Maisu Juanec.—¿Nola ori cristau errian?

Peruc.—¿Eztezu aditu iñoiz pralle-echeetan guertatzen dana? Pralle gaztecho edo sartu berriac daramate nequeric gogorrena. Oyentzat bigungarriric ezta: sendo sendo oso eta bici eguin oi dituzte aguindu guztia. Ala bear da, certara joan diran jaquin dezaten. Lenengo urtean biguñegui eta pisu gucia beren buruetan icusi gabe balerabiltzquite, guerora esango luteque, engañatuac guertatu cirala, ogui biguñia eracutsi, eta birzayaz eguindaco beltz eta zacarra emanaz. Ala bada, mealleac ere izanic sartu-berriac, neque andi eta irabaci laburren bidez icasten dute cerc ichedeten dien, eta gueroco

obearen pocean egonaz, igaro erraza eguiten zaye daramaten bear-gai gogor eta necatsua. Nola edo ala, diote euren artean, igaroco ditut iru urte, icasico det bear eguiten; guero sartuco naiz urtzalle; eguingo naiz oguia irabazteco diña guizon, eta ala emango diet arpegui gueroco nequeai, irabaci obeaz, eta neque gogorrangoac icusita nagocelaco. Lur argaleco munteguian aci diran landare gazteac, lur coipatsuco basora iragotzen badira, esan al guciac baño gueyago irabazi oi dute eta biciro mardulac guero izaten dira: ez ala lur gozatutic argalera badaramazquite.

Maisu Juanec.—¿Cer esan nai dute icen oyec: Iguelea, Urtzallea eta Meallea?

Peruc. — Igueleac esan nai du, metzen edo iruten duela burnia. ¿Icusi dituzu inoiz ardazleac nola linayan biribildutaco mullo edo amuco astiya iruten duten, ari mea eguiteco? Bada biribildua edo landu gabe dagoen burnia dacar meetuaz, eta esan genezaque, iruten duela. Beraz ondo ipiña dauca Iguelearen icena. Esaten da berriiz Urtzallea, cerren mea suteguian urtu eracitzen duen. Icendatzen da Meallea, onec mea olaraco prestatu eta eramateaz gañera, eltzea mancatu bear duela. Au beste iruren morroi edo aguin-dupecoa becela da, aguintzen dioten guztia eguiteco, eta Iguelea guztien contu artzalle, iracaste eta burua.

Maisu Juanec.—¿Eta cer lan eguin bear du bacoitzac?

Peruc.—Urtzalleac bete bear du suteguia mez, ipiñi bear du icatza, eta eguin bear dan guztia, agoa ateratzeco presta dedineraño. Aspoac gueratu eta atal zatarrá gorritzen ipiñi, eta ecin esan ala lan ditu suteguian. Laguntzen diote agoa su azpitic ateratzen iguelac eta mealleac, bacoitzac bere burni satai edo palencarequin. Ateratzen dute sutegutic aguirira, ez galanqui berotu eta icertu gabe. Botatzen dute lurrera, eta currica edo burni caco bat erantsi, eta daramate gabipera. An erasten diote burni pusca bat eldulecu edo quirrentzat. Gabia ibilli dediñ, ematen dio ura igueleac ur-agayaren bidez. Asten da zalaparta orma eta lur berari dar-dar eraguiñaz. Urtzalleac darama agoa gabitzarraren azpitic gabi-igunaren azpira. An asten da, artara eguin gabeco belarriac gortutzen dituen beste soñu bat. Igueleac bere ur-agayaz darabill gabiya edo gueldica edo ariñ eta sarri, nola nai duen; eta bear dan eran ura geituaz edo guchituaz; urtzalleari beguira dago, eta onec eracusten dio cer eguiñ, noiz aurreratu, noiz atzeratu, eta noiz albotu burni oratzar edo agoa. An dira urrutira dijoacen su chipristiñac; an ascatu eta bota eracitzea gueratu zaizcan loi, cepa edo sarrac. Ala igumpean eta gabibeñ agoa apañdu, gogortu eta chiquitzen du urtzalleac, eta erdibitu bear danean, ipintzen dio mealleac achurra, eta gabi-malluac ematen dion colpeaz, erdibitzen da; zati bata burni quirten erantsi-

yaz guerätzen da, eta an daramate berriro suteguira; eta andic aurre-raco eguintzun edo lanac iguelearentzat guerätzen dira, eta burnia metzea edo irutea oni dagoquio burni barra izatera ecarri dezaneraño, emanaz bitartean mealleari ur-agaya, berac aguintzen dion arintasun edo guelditasunaz gabia erabilli dezan. Agoa zai egon dan urtzallea, esan degun bearguintza bucatutacoan, lotara dijoa, berac nai duenean, eta bigarren urtzalleac artzen du beste agoa eta eguintzunen arazo eta contua.

Mealleac chiquitu edo jo bear du agoa guztietaraco mea, malluca chiqui batez, batean belaunico, bestean cearca etzanda, nola suertatzen zayon. Oni dagoca noranai mandatuac eguitea, eta icustecoa da bide aguiri eta caleetan barrena igarotzen bere obrera erdigorritu, erdi beltzuarquin, zaguicho bat escu edo lepoan duela, olaguizonai ardoa eramateco. Artara jarriac dauden beguai orrec mellaric eraguiten ezte. Oyec bai benetan irabazten dutela jan bear duten oguia, beren becoquico eta gorputz gucico icerdiaz. ¿Cer diozu, Maisu Juan?

Maisu Juanec.—¿Cer esan neguizunque? Ola eta bearguintza au somatu zuena, ni baño buru obecoa zan. ¿Eta cer datorquio Guipuzcoari ola oyetatic?

Peruc.—¿Ori esango cenduque? ¿Cer eguingo nieque nic nere basoetaco egurrai olaric ezpalego? ¿Icusten dituzu aimbeste baso añ ederqui jantziac? Igaroco baciña Guipuzcoa gucico mendí eta bazterretara, etzenduque esango ainbeste egur ebaqui litequeala. Guizon bacoitzeco ¿cembat milla aritz, arte, pago, gaztaña? Bada axcorac inausi; eta suac oi daramatzi berariaz becela. Diran guztia eche sucaldeetan bear diran apur batzuec gañeracoac burnitzen dira, esateco moduan, eta urre eta cillar asco sartzen dute. ¿Cembat irabazten ez dute icazquiñac? ¿Cembat itzayac icatzac olara eramaten, arrubietatic mia ecartzen, burnia hera eramaten? ¿Eta cembat olagui-zonac berac? Eta ¿cembat guerätzen zaye olajaunai, gauzac zucen badabiltza? Guipuzcoan arra bete lur alperric galtzen ezta; besteric ezpada, toquiric elcorrenean topatzen da inaurquiña, eta eguiten da simaur edo corotza lurraren ongarrizat. Coipe gabeco eltzeac aragui mamitsu eta mardulic eguingo eztu, simaur gabeco lurrac ere gari eta arto ugariric emango eztu.

Maisu Juanec.—¿Nun lo eguiten dute, eta noiz olaguizon oyec? Icusten dedanez, gau eta egun dabill olaa.

Peruc.—Igueleac agoa bacoitzean une luceac dauzca, eta ematen zayo oni loaldiac eguiteco beta, ez zappi edo zortzi ordu, baña bai bi orduan becela. Urtzalle batac agoa zaitzen duen bitartean, guchi gora hera jau orduan, bestea lotara dijoa. Mealle gaxoa, bere lanac aurreratuac badauzca, aimbestean dabil; baña nola agoa ateratzeco

uneetan urtzalleari lagundu bear baition, mia jotzeco badauca, eta eltzeari beguiratu bear badio, lo guchi dauca, Atoz nerequin oyen etzauntz, eta oia icustera. Eztezu icusico ez oazuric, ez etsantoqui jaso eta ancadunic. Lurraren gañean lasto pusca bat, estalqui zata-rrarequin, eta buco ez ohea. ¿Cer deritzazu?

Maisu Juanec.—Icusten dedanez, capuchino eta cartujo batec baño bici gogorra goa daramate oyec.

Peruc.—Bai eguiaz eta beguiaz; ala ere, nic eztaquit cer dan ba-coitza bere huruaren jabe izatea, eta categabeco bizitza. Guizon oyec pralle-eche batean sartuta, gauz ascogatic illabetean egongo ez li-raque; eta emen negu guztico lo char eta lan gogorra baño gogor-ragotzat iduquico luteque illabeteo bicitza ezcutuoa.

Otsoac nayago du baso-bicitza, eta jatecoa nequez billatu bearra, eche-chacur cateaz lotuaren erregalo eta ogui biguña baño.

Maisu Juanec.—Baña ¿nola lo eguin lezaque emengo gabi-ots, as-poen hilleta soñu eta suaren argui zabaltze eta noizean beño illunaz? Ate quisqueta baten otsac esnatu oi nau ni, lozorro gogorrean egonarren.

Peruc.—Maisua, ¿eztaquizu guizona guztira eguiten dala? ¿Eztezu aditu errotariari loa galeracitzen eztiola utsunegabeco errota-soñuac, eta soñua gueratzan bada, esnatzen dala? Ormac icara ipintzen di-tuen gabieren otsac, lotan dagoen olaguzionaren belarriari mellaric eguiten ezte. Eta oyec esnatzen dira, bearrean diardunac ao chis-tuzco soñua jotzean.

Maisu Juanec.—¿Cer jaten dute?

Peruc.—Icatzquiñac baño eltze ohea. Ogui beratu eta ondo coi-petuz betetzen dute sabela, beren jatorduetan, eta zuc gauza gozoa-goric secular jan eztezu. Escu, beatz eta ezpañac ere mirastuco cin-duque gozoaren gozoz. ¿Non hiltzen da olaetan baño seseñ-gai edo idi guicenagoric? Andizquiac berac oi datoz iñoiz olara, beste eguin-quizun gabe, oyen eltzean oguia beratu, eta coipastu eta jatera; eta esan oi dute, beren echeetan seseñ eta urdai ederraquin eltzea eguiñarren, gauza añ gozoric jan ez dutela; eta nerequico dator au, emengo eltzeac sutequico icatz ondo erreaz, garric gabe gueldi gueldi iraquiten duelaco. Guizateguian daucate mai ipiñerraza. Salda catilluaz artzen da, araguia chiquitu, eta Jaungoicoac emandaco atzaparras aoratzen da; ura galletatic edaten da, eta arroqueri eta anditasun gabe bicitzea au da.

(*Jarraituko da*)